

**Mødet mellem himmel og jord
På vandring gennem gudstjenesten
Flemming Baatz Kristensen
Kolon i samarbejde med Lohse 2010**

Anmeldt af **Thomas Kristensen**

Ingen tvivl: Denne bog bør læses af alle, som beskæftiger sig med gudstjeneste og liturgi. Særligt da præster, som er ansvarlige for tilrettelæggelse og afholdelse af kirkens normalgudstjeneste, højmesse søndag formiddag. Ja, man bør faktisk ikke kunne blive præst uden at have læst denne bog! Så er det sagt.

Jeg er bange for, at det vil medføre mange skader på kommende generationers tro og kristenliv, at der er så lidt bevidsthed om betydningen af klassisk liturgi i vores tid. Det er farligt at tro, at vi bare kan forandre gudstjenestens enkelte dele efter det, som vi lige brænder for nu. Kristendommen får slagside af det, bliver måske endda til discountkristendom.

Liturgi er et af de vigtigste fag overhovedet for formidling af autentisk kristendom. Og Flemming Baatz Kristensen (FBK) har nu givet os en vigtig lære- og ressourcebog. Den er både en øjeåbner for rigdommen i den overleverede liturgi, og den prøver samtidig at bygge bro til de faktiske gudstjenestedeltager, der møder frem søndag formiddag.

Jeg læser FBK's bog samtidig med Fredrik Modéus' bog *Mod til at være kirke. Menighedssopbygning og kirkens identitet*. Den er ganske vist skrevet ud fra svenske for-

hold og ikke så detaljeret en gennemgang som FBK. Men begge to er enige om gudstjenesten, og ikke mindst højmesse, som troens vigtigste formidlingssted. Af teologiske grunde, men også ud fra deres konkrete erfaringer. Jeg kan selv kun tilslutte mig. Hvor der er hellighed og venlighed (en tysk gadepræsts ord efter en ganske normal højmesse i Lyngvig Kirke), der er der både Himmel og jord, guds nærvær og folkelighed. Derfor er det så afgørende at se os selv som tjenere for liturgien i stedet for at gøre os til herre over den.

I Folkekirken er vi glade for liturgi og ritualer. I andre kirkesamfund ser man det som et mål at dyrke spontaniteten og det impulsive. Hvad er mon bedst for det åndelige liv i kirke og menighed? Når vi er så glade for liturgi og ritualer i både Folkekirken og de fleste andre store kirker i verden, så er det, fordi dette faste og genkendelige har været åndsbærer og livgiver op igennem hele kirkehistorien. I liturgien er så at sige opsamlet det bedste af troens ord fra generation til generation. I parentes bemærket: Når jeg har været til gudstjeneste i andre kirkesamfund med vægtlægning på det frie og spontane i stedet for det faste, så har jeg oplevet, at det alligevel ender i en fast rytme i gudstjenesten. Det er så bare ble-

vet til en anden "liturgi" end vores. For hvor mennesker skal lave noget i fællesskab, er der brug for en fast rytme, en "dagsorden". Ellers sætter de stærke og toneangivende sig på det hele, og de svage tabes. I liturgien er der både stærke bønner og syndsbeholdelser, bodssalmer og lovsange, det dybe og himmelhøje i dåb og nadver. Og selvfølgelig det læste og forkyndte bibelord.

I alt dette ligger der hver søndag kald til omvendelse og til efterfølgelse af Jesus. Altså til discipelskab. Der ligger gode hvilestationer for de sårede og anfægtede og sørgende mennesker, som søger Guds hus. Der ligger sund oplæring i troens liv. Fast og nærende åndelig føde i stedet for blot dessert med tomme kalorier.

Det er Guds nåde, at Åndens vind med passende mellemrum blæser nyt liv i kirken. Det sker fra forskellige vinkler, hvor noget i trosbekendelsen så får ny og stærk betydning. Det kan være en Jesus-vækkelse (2. trosartikel), en vækkelse med nyt syn for Guds skaberværk (1. trosartikel), en Helligåndsvækkelse (3. trosartikel) osv. Vækkelser gør deres gerning og dør så ud igen. For at vækkelserne skal få langtidsvirkning, er det nødvendigt med en god bibelsk liturgi til at samle vækkelsen ind i sunde baner. Hvis en vækkelse vil køre sit eget løb, løber den vild og ender i noget usundt og sekterisk.

Ja, men har vi så ikke også brug for god kritisk sans over for liturgien? Den er da ikke falden ned fra Himlen? Vel, selv om det meste af vores liturgi kan føres tilbage til bibelordet, så skal både de urgamle og de nyere ritualer bestandigt prøves på, om de passer med det bibelske budskab. Gør de ikke det, skal vi ikke bruge dem. Ligesom det også altid er menighedens ansvar at vurdere det forkyndte ord i lyset af Biblens ord.

Gudstjeneste og liturgi skal også bestan-

dig udvikles. Ikke for at følge med tiden og vores trang efter at sætte nye dagsordener. Men for også i vores tid at samle det bedste op fra troens verden og give det videre til næste generation. Men det gør ikke noget, at det går langsomt. For så får vi flest mulige slagter sorteret fra – og får mest muligt ædelt og holdbart med os. Spole tilbage til det oprindelige for at få det rigtige og bæredygtige med os ind i en ny tid. Som FBK ønsker.

FBK samler sin gennemgang af højmessens i fire dele: (a) På vej ind i højmissen; (b) at forny højmissen; (c) at få højmissen ind under huden; (d) udblik. Dertil kommer fine tillæg med ordforklaring, stikordsregister og litteraturhenvisninger. De fire dele er så igen inddelt i underafsnit. Jeg finder særligt den første del givende at læse med dens "vinduer til højmissen". FBK drøfter her også tidens mange, blandt andet unges, indvendinger imod den klassiske messes opbygning. Indvendingerne tages alvorligt, og der svares med stor viden.

FBK gør en del ud af liturgisk fornyelse. Og bygger sin liturgigennemgang op over den form, højmissen har fundet i hans gudstjenester i Sct. Pauls. Jeg ville have foretrukket, at han i stedet havde bygget sin gennemgang op over liturgien, som den forefindes i liturgi- og alterbog. For det er jo grundbogen for folkekirkens liturgi. Faktisk burde han have behandlet del tre før del to, altså have fordybet sig i traditionen, før han antyder muligheder for fornyelse. Dels fordi FBK's liturgi for nærværende sikkert fortsat udvikler sig, og dels fordi den meget vanskelig vil kunne blive standardliturgi i mere almindelige sognekirker, der ikke har så mange kræfter at trække på.

Jeg tror, jeg forstår FBK's grunde til at lave sine ændringer. Jeg er dog ikke enig i dem alle. For eksempel finder jeg det forkert at afskaffe indgangs bønnen. Min

gudstjenestevirkelighed er, at der kommer mange tyske turister til højmesse. De er oplærte i at bede deres egen indgangsbøn stående i kirkebænken, når de kommer. Og først derefter sætter de sig. Denne praksis skulle vores indgangsbøn ideelt set også have udviklet sig til. Det har den ikke gjort. Men netop derfor finder jeg det vigtigt med dette lægmandsindslag i starten af gudstjenesten, som degnen jo repræsenterer. Den personlige bøn i jeg-form, som indgangsbønnen udtrykker.

Jeg bryder mig heller ikke om den kontinuerlige altergang ved en almindelig højmesse, som FBK plæderer for. Selv om vi også kan være mange bordfulde til nadver, skal der være plads til stilhed og til bortsendelsesordene til hvert hold. Den stilhed bliver der aldrig ved kontinuerlig altergang, der har en hurtig afvikling som mål. Så hellere afkorte prædikenen fra de 18 minutter (FBK's prædikenslængde) til 13-15 minutter, hvis det drejer sig om at vinde tid.

Men bortset fra disse uenigheder, så er det en fremragende bog, som FBK har le-

veret med masser af stof til personlig berigelse og indsigt i højmessens betydning. Rigtigt er det, som det skrives, at alt ikke skal mases ned i højmissen. Nej, lav hellere forskellige alternative gudstjenester, og lad så højmissen være for alle dem, som har behov for åndeligt rugbrød uge efter uge. Det er dog de fleste. Det er jeg helt enig med FBK i. For øvrigt er højmissen ikke i sig selv kedelig, skriver FBK. Den kan gøres kedelig af både præst, organist og menigheden selv. Men når vi er sammen i hellighed og venlighed, så sker der noget sundt med os. Ligesom vi også bliver sunde på det fysiske område af at tage sund kost til os. Det smager ikke nødvendigvis af festmiddag hver gang, men det mætter og nærer. Og det er det vigtigste. Derfor skal vi blive ved med at være sammen i gudstjeneste med almindelige mennesker, som har brug for det genkendelige. Højmissen skal aldrig tilpasses den åndelige elite. Det kan man bruge så mange andre gudstjenester til.

Til sidst: Har du, kære læser, ikke denne bog, så ønsk den ved første lejlighed!